

EUROOPA KOHTU OTSUS

12. juuli 1983*

[...]

Veini maksustamissüsteem

[...]

*1. Maksusätted – Riigimaksud – Maksud, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset – Konkureerivad tooted – Hindamiskriteeriumid – Praegune turuolukord ja arenguvõimalused
(EMÜ asutamislepingu art 95 teine lõik)*

*2. Maksusätted – Riigimaksud – Maksud, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset – Konkureerivad tooted – Võimaliku asendatavuse määr – Hindamiskriteeriumid – Tarbimisharjumused – Ebapiisav kriteerium
(EMÜ asutamislepingu art 95 teine lõik)*

*3. Maksusätted – Riigimaksud – Maksud, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset – Konkureerivad tooted – Õlu ja vein – Konkurentsisuhte hindamise kriteeriumid
(EMÜ asutamislepingu art 95 teine lõik)*

*4. Maksusätted – Riigimaksud – Maksud, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset – Konkureerivad tooted – Õlu ja vein – Konkurentsisuhte hindamise kriteeriumid – Teistest liikmesriikidest pärit värsketest viinamarjadest valmistatud kerged veinid – Veinide täiendav maksukoormus kodumaise õlletoodangu kaitsmiseks – Lubamatus
(EMÜ asutamislepingu art 95 teine lõik)*

[...]

Kohtuasjas 170/78,

Euroopa Ühenduste Komisjon, keda esindab komisjoni õigusnõunik Anthony McClellan, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis c/o õigustalituse ametnik Oreste Montalto, *bâtiment* Jean Monnet, Kirchberg,

hageja,

toetajad

Itaalia Vabariik, esindaja: Arnaldo Squillante, Consiglio di Stato (Riiginõukogu) sektsiooni juhataja, diplomaatiliste kohtuasjade osakonna juhataja, keda abistab Marcello Conti, *Avvocato dello Stato*, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis Itaalia suursaatkond,

menetlusse astuja,

*Kohtumenetluse keel: inglise.

versus

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja: R. N. Ricks, *Assistant Treasury Solicitor*, keda abistab Peter Archer, *QC*, Gray's Inn, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis Ühendkuningriigi suursaatkond,

kostja,

mille eesmärgiks on tuvastada, et jättes tühistamata või parandamata siseriiklikud õigusnormid, mis puudutavad kergeid veine, mis pole vahuveinid, on Ühendkuningriik rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 95 teisest lõigust tulenevaid kohustusi,

EUROOPA KOHUS,

koosseis: J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed P. Pescatore, A. O'Keefe ja U. Everling, kohtunikud Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, K. Bahlmann, Y. Galmot ja C. Kakouris,

kohtujurist: P. VerLoren van Themaat,

kohtusekretär: P. Heim,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

1. Komisjon esitas EMÜ asutamislepingu artikli 169 alusel 7. augustil 1978. aastal hagiavalduse, paludes tuvastada, et kuna Ühendkuningriik maksustab värsketest viinamarjadest valmistatud kergeid veine (edaspidi "veinid") suhteliselt kõrgema aktsiisiga kui õlut, on ta rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 95 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

2. 27. veebruaril 1980 tegi Euroopa Kohus vaheotsuse (Euroopa Kohtu lahendid 1980, lk 417), millega ta lahendas mitu artikliga 95 seotud õigusküsimust ning ühtlasi vaatles esialgselt teatud küsimusi, millele ei tundunud tollal olevat võimalik lõplikku lahendust leida. Oma vaheotsuses komisjoni esitatud hagi kohta nõudis Euroopa Kohus pooltelt, et nad vaataksid vaidlusküsimuse kohtuotsuse kaalutluste valguses uuesti läbi ning annaksid Euroopa Kohtule enne kindlaks määratud kuupäeva aru nii kõigist lahendustest, millele nad jõudnud on, kui kummagi poole seisukohtadest. Ta jättis endale õiguse teha lõplik otsus pärast seda kuupäeva, arvestades talle esitatud aruandeid või nende puudumisel.

3. Selle kohtuotsuse peale arutasid pooled vaidlust kõigepealt kahepoolset. Seejärel püüdis komisjon seda lahendada läbirääkimistega nõukogus alkoholi maksustamisprobleemi üldise lahenduse kaudu. Nende läbirääkimiste lõppedes taotlesid ning ka saavutasid pooled mitu korda 27. veebruari 1980. aasta otsuses kindlaks määratud tähtaja edasilükkamise. Kuna kokkuleppele ei suudetud jõuda, esitasid nad oma aruanded

vastavalt 1. ja 2. detsembril 1981; menetlusse astunud Itaalia valitsus sai võimaluse oma arvamus teatavaks teha.

4. Poolte suulised seletused kuulati ära 19. mai 1982. aasta kohtuistungil. Kuna selles staadiumis esitatud andmed tundusid olevat otsuse tegemiseks veel ebapiisavad, andis Euroopa Kohus kodukorra artiklite 45 ja 60 alusel uurimise täiendamise määruse. Ta nõudis pooltelt täiendavaid andmeid veini ja õlle tarbijahinna ja maksuta hinna kohta, pidades silmas tavalise kvaliteediga õlut ja veini, st selliseid, mida müüakse ja tarbitakse kõige enam nii Ühendkuningriigis kui teistes liikmesriikides. Lisaks nõudis ta andmeid nii veini kui õlle aastase kogutarbimise arengutendentside kohta Euroopa Ühenduses.

5. Saanud neile küsimustele vastused, kuulas Euroopa Kohus pooled uuesti ära 15. märtsi 1983. aasta kohtuistungil.

Vaidluse põhiküsimus

6. Meenutatagu, et 27. veebruari 1980. aasta kohtuotsuses vaadeldud ning osalt lahtiseks jäetud küsimused puudutavad esiteks veini ja õlle konkurentsisuhet ning teiseks nende kahe toote võrdluskriteeriumi valikut ja nende maksustamise adekvaatse suhte kindlaks määramist. Neid kaht küsimust tuleb uurimise kahe lisafaasi vältel esitatud andmete valguses uuesti kaaluda.

Veini ja õlle konkurentsisuhe

7. 27. veebruari 1980. aasta otsuses rõhutas Euroopa Kohus, et artikli 95 teine lõik kehtib selliste toodete maksustamise puhul, mis küll sellele sarnasuse kriteeriumile vastamata siiski konkureerivad kas osaliselt või potentsiaalselt teatavate importivast riigist pärit toodetega. Ta lisis, et selleks, et otsustada, kas konkurentsisuhe artikli 95 teise lõigu tähenduses on olemas, ei tule arvesse võtta mitte üksnes hetke turuolukorda, vaid ka arenguvõimalusi kontekstis, kus kaubad ühenduse tasemel vabalt liiguvad, ja toodete vastastikuse asendatavuse uusi võimalusi, mis võivad tekkida kaubanduse intensiivistumise käigus, et liikmesriikide majandused saaksid üksteist täiel määral vastastikku täiendada vastavalt asutamislepingu artiklis 2 seatud eesmärkidele.

8. Veini ja õlle konkurentsisuhte osas leidis Euroopa Kohus, et vähemalt teatavalt määral võivad kaks kõnealust jooki rahuldada samasuguseid vajadusi, nii et peab nõustuma, et nad on teataval määral vastastikku asendatavad. Ta täpsustas, et võimaliku asendatavuse määra hindamisel ei saa piirduda ühes kindlas liikmesriigis või piirkonnas olemasolevate tarbimisharjumustega. Neid harjumusi, mis olemuslikult ajas ja ruumis muutuvad, ei saa tegelikult võtta muutumatu suurusena; järelikult ei tohi liikmesriigi maksupoliitika püüda olemasolevaid tarbimisharjumusi kristalliseerida, et tugevdada eelist, mille on saanud nendega seotud vajaduste rahuldamisega tegelev kodumaine tööstus.

9. Siiski tunnistas Euroopa Kohus, et arvestades veini ja õlle vahelisi olulisi erinevusi, on nende jookide tootmisprotsessi ja looduslike omadusi raske võrrelda, nagu Ühendkuningriigi valitsus ka õigustatult väitis. Seetõttu nõudis ta, et pooled esitaksid täiendavaid andmeid, mis vähendaksid ebakindlust nende kahe toote vahelise konkurentsisuhte iseloomu suhtes.

10. Ühendkuningriigi valitsus ei ole selles küsimuses edaspidi uusi seisukohti väljendanud. Komisjon avaldas arvamust, et tootmistingimuste erinevus, millele Euroopa Kohus omistas teatava tähtsuse, ei ole nende kahe toote hinnastruktuuri seisukohalt oluline, eriti kui vaadelda tavalise kvaliteediga õlle ja veini konkurentsisuhet.

11. Itaalia valitsus väitis sel teemal omalt poolt, et võrrelda omavahel õlut ja keskmise või koguni kõrge alkoholisisaldusega veine ei ole asjakohane. Tema arvates konkureerivad õllega tegelikult kõige kergemad, ligikaudu 9% alkoholisisaldusega veinid, seega kõige tavalisemad ja odavamad veinid. Selle valitsuse arvamuse kohaselt peaks niisiis võrdlemiseks valima just need veinid, kui vaja on mõõta maksu mõju kas toodete alkoholisisalduse või hinna suhtes.

12. Euroopa Kohus leiab, et see Itaalia valitsuse tähelepanek on asjakohane. Arvestades suurte erinevustega eri veinide kvaliteedi ning sellest lähtuvalt hindade vahel, tuleb määrav konkurentsisuhe õlle kui populaarse ja laialdaselt tarbitava joogi ning veini vahel kindlaks määrata üldsusele kõige kättesaadavamate veinide järgi, mis on üldiselt kõige kergemad ja kõige odavamad; järelikult tuleb maksude võrdlemisel seoses kahe kõnealuse toote alkoholisisalduse või hinnaga lähtuda just sellelt aluselt.

Adekvaatse maksustamissuhte kindlaksmääramine

13. Mis puutub võrdlusmeetodi valimisse selleks, et määrata kindlaks adekvaatne maksustamissuhe, leiab komisjon, et kõige kindlam meetod oleks kasutada kriteeriumi, mis on korruga seotud nii kõnealuste jookide mahu kui nende alkoholisisaldusega. Komisjon arvab, et kõrgem maksustamine kui vahekorras 1:2,8 mahu alusel (mis tähendab seega maksustamist vahekorras 1:1, kui võtta aluseks pelgalt alkoholisisaldus) annab põhjust "eelduseks", et tegemist on õlle kaudse kaitsega.

14. Ühendkuningriigi valitsus rõhutas omalt poolt taas, meenutades maksu- ja rahanduskomitee 1963. aastal komisjonile esitatud raporti järeldusi ("Neumarki raport"), et asjakohane võrdlus peaks põhinema maksude mõjul kahe kõnealuse toote maksuta hinna suhtes. Tema arvates tuleks keskmisest hinnast lähtuvat võrdlust eelistada keskmisest alkoholisisaldusest lähtuvale võrdlusele. Kui tõestatakse, et kahelt konkureerivalt tootelt võetud maksud kujutavad endast nende toodete keskmisest hinnast suhteliselt sama suurt osa, ei ole tegemist diskrimineeriva ega kaitsva kaubandustavaga. Ühendkuningriigi valitsus leiab, et sellest kriteeriumist lähtudes ei ole Briti maksusüsteemil kaitsvat mõju.

15. Selles punktis vaidleb Itaalia valitsus vastu nii Ühendkuningriigi kui komisjoni argumentidele. Ta rõhutab, kui tähtis on kohtuasja lahendamisel asjaolu, et vein on põllumajandustoode ja õlu tööstustoodet; tema arvates peaksid ühise põllumajanduspoliitika nõudmised viima selliste maksumäärade kehtestamisele, mis oleksid põllumajandustoodetele soodsad, niisiis oleks selle poliitikaga vastuolus, kui siseriiklik maksustamissüsteem taandab ühenduse poolt veinitootmise kaitseks võetud meetmete mõju nulliks.

16. Itaalia valitsus vaidlustab ka tähtsuse, mille komisjon omistas kahe kõnealuse joogi alkoholisisalduse küsimusele. Tema arvates on määravaks kriteeriumiks maksu mõju hindamine kahe joogi mahu suhtes ning seda kahel põhjusel: esiteks lähtub Briti maksustamissüsteem nende toodete mahust; teiseks, kuna mõlemal juhul on tegemist

madala alkoholisisaldusega tootega, mida juuakse söögi kõrvale või janu kustutamiseks, ei juhindu tarbijad oma valikus mitte nende kahe toote alkoholisisaldusest, vaid üldistest iseärasustest nagu maitse ja lõhn, nii et neid tarvitatakse samasugustel eesmärkidel ja enam-vähem ühesuguses koguses. Kogemuste põhjal ei ole õlle ja veini tarbimise suhe isegi siis, kui need ei ole täiesti võrdsed, mingil juhul suurem kui 1,5:1.

17. Itaalia valitsus teeb kokkuvõttes ettepaneku kaht kriteeriumi – mahust ja alkoholisisaldusest lähtuvat – omavahel kombineerida nii, et kui põhimõtteliselt tuleb nõuda, et kaht jooki maksustataks mahu põhjal võrdselt, on pelgalt alkoholisisalduse põhjal suurem maksustamine märk diskrimineerimisest ja kõnealuse maksustamissüsteemi kaitsvast mõjust.

18. Poolte vahetatud argumendid pärast 27. veebruari 1980. aasta kohtuotsust näitasid, et kuigi ükski võrdluskriteerium, mida on kahe kõnealuse toote maksustamise suhte hindamiseks kasutatud, ei suuda üksi kindlaid tulemusi anda, võib igaüks neist kolmest kasutatud meetodist – see tähendab, maksukoormuse hindamine mahu suhtes, alkoholisisalduse suhtes ja toodete hinna suhtes – anda olulist teavet vaidlusaluse maksustamissüsteemi hindamiseks.

19. Ei ole vaidlustatud, et kui võrrelda õlle ja veini maksustamist kummagi joogi mahu suhtes, ilmneb, et veini maksustatakse õllega võrreldes nii suhteliselt kui absoluutselt rohkem. Veini maksustamine mitte ainult ei suurenenud õlle omaga võrreldes märgatavalt, kui Ühendkuningriik asendas endise tollimaksu aktsiisimaksuga, nagu Euroopa Kohus näitas juba oma 27. veebruari 1980. aasta otsuses, vaid on ka ilmne, et aastate jooksul, mida hagi puudutab, st 1976. ja 1977. aastal, maksustati veini mahu suhtes viis korda kõrgema määraga kui õlut, mis kujutab endast teisisõnu ümmarguselt 400 % võrra suuremat maksustamist.

20. Mis puutub alkoholisisaldusest lähtuvasse võrdluskriteeriumisse, siis isegi kui on tõsi, et see mängib tarbijate otsustamisel ühe või teise kõnealuse joogi kasuks ainult teisejärgulist rolli, kujutab ta endast siiski suhteliselt kindlat võrdluskriteeriumi, nagu Euroopa Kohus oma 27. veebruari 1980. aasta otsuses juba näitas. Tuleb märkida, et see kriteerium tunnistati asjakohaseks ka tööde käigus, mis toimuvad praegu nõukogus alkoholi ja eri liiki alkoholoolsete jookide maksustamise ühtlustamise alal.

21. Võttes arvesse andmeid, mille põhjendatust Euroopa Kohus on juba tunnistanud, tundub, et kõnealuse perioodi jooksul langes veinile Ühendkuningriigis maksukoormus, mis oli alkoholisisaldust arvestades õlle maksukoormusest üle kahe korra suurem, mis tähendab vähemalt 100 % võrra suuremat maksustamist.

22. Mis puutub maksustamise mõjusse toodete maksuta hinna suhtes, oli Euroopa Kohtul oma hinnangu koostamisega suuri raskusi, arvestades poolte esitatud andmete lahknevusi. Eriti raskeks muutis selle kriteeriumi hindamise, millele Ühendkuningriik omista ülima tähtsuse, komisjoni esitatud andmete ebatäielikkus, kuna need koosnesid müügihindade nimekirjadest ilma paralleelsete viideteta andmetele, mis võimaldaksid eristada aktsiisi, käibemaksu ja maksuta hinna osakaalu neis hindades.

23. Vastuseks 15. juuli 1983. aasta määrusele, millega Euroopa Kohus nõudis andmeid Ühendkuningriigis kõige laialdasemalt müüdavate ja tarbitavate veini- ja õlletüüpide tarbijahinna ja maksuta hinna kohta, piirdus Briti valitsus sellega, et andis andmeid kahe

Saksa veini kohta (Goldener Oktober ja Blue Nun), mida kahtlemata tarbitakse laialdaselt, kuid mis ei ole tegelikult veiniturul olukorra kohta ühenduse tasemel eriti tüüpilised.

24. Komisjon ja Itaalia valitsus vaidlustasid Ühendkuningriigi valitsuse tehtud valiku asjakohasuse ning esitasid analüüsi Itaalia veinide kohta; erinevus oli selles, et kui komisjon püüdis kindlaks määrata keskmisi hindu, võrdles Itaalia valitsus vastavalt eespool mainitud kontseptsioonile maksu mõju tüüpilise Briti õlle hinnale ja maksu mõju kõige odavamale Itaalia veini hinnale, mida pakutakse Briti turul suurtes kogustes.

25. Komisjoni arvutused Briti turu praeguses olukorras, mille asjakohasust Ühendkuningriigi valitsus pole vaidlustanud, annavad tulemuseks, et veini maksukoormus on suurem 58 % ja 77 % võrra, samas kui Itaalia valitsuse arvutused kõige odavamale veini kohta näitavad, et veini maksukoormus on õlle omast suurem kuni 286 %. Analüüs, mille Briti valitsus tegi kahe Saksa veini müügihinna kohta, kinnitab neid tõdemusi kaudselt. Tegelikult esindab üks neist kahest veinist peaaegu täpselt õlle ja veini vahelist baaspunkti, kui vaadelda maksu mõju hinnale. See näide tõestab, et kõigile odavamatele Ühendkuningriigis turustatavatele veinidele langeb hinnaga võrreldes suhteliselt rängem maksukoormus kui õllele. Komisjoni esitatud hinnakirjad näitavad, et Briti turul on arvestatav hulk sellele definitsioonile vastavaid veine, sealhulgas peaaegu kõik Itaalia veinid, millele langev maksukoormus on seega veel tuntavamalt suurem, kuna nende hind on madalam.

26. Poolte esitatud andmete ülevaatamise järel jõudis Euroopa Kohus veendumusele, et kui võtta võrdlusaluseks veinid, mille hind on Ühendkuningriigi valitud veinitüüpide hinnast madalam ning mille mitmeid sorte leidub Briti turul suurtes kogustes, jõuab järeldusele, et märgatavalt suurem maksukoormus langeb just neile veinidele, mis konkureerivad oma hinna tõttu kõige otsesemalt kodumaise õlletoodanguga.

27. Seega tundub Euroopa Kohtu sooritatud põhjalikuma uurimise põhjal - ükskõik, millist võrdluskriteeriumi kasutada ning ilma et lõppkokkuvõttes peaks üht teisele eelistama -, et Ühendkuningriigi maksustamissüsteemil on selline mõju, et teistest liikmesriikidest pärit veinile langeb täiendav maksukoormus, mis tagab kaitse kodumaisele õlletoodangule, kuna viimane kujutab endast konkurentsi seisukohast kõige adekvaatsemat lähtekriteeriumi. See kaitsev mõju on tavalisemate veinide puhul veel märgatavam, kuna Briti maksustamissüsteemi tagajärjeks on see, et vein saab külge luksustoote märgi, ning ta ei saa tal lasuva maksukoormuse tõttu kujutada endast tarbija silmis reaalselt alternatiivi tüüpilisele kodumaal toodetud joogile.

28. Kõigest eelnevast järelduvalt tuleb tõdeda, et kuna Ühendkuningriik maksustab värsketest viinamarjadest valmistatud kergeid veine suhteliselt kõrgema aktsiisiga kui õlut, on ta rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 95 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

29. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Sama artikli lõike 3 kohaselt võib Euroopa Kohus siiski jätta kummagi poole kohtukulud osaliselt või tervenisti tema enda kanda, kui tegemist on eriliste põhjustega.

30. Käesolevas kohtuasjas tuleb seda võimalust kasutada. Tegelikult sai menetluse jooksul ilmsiks, et komisjon esitas käesoleva hagi piisava uurimiseta, mis põhjustas korduvalt teabenõudeid ja menetluse pikendamisi Euroopa Kohtu poolt. Järelikult kannavad pooled ise oma kohtukulud, välja arvatud Itaalia Vabariigi kohtukulud, mille kannab Ühendkuningriik.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS

otsustab:

1. Kuna Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik maksustab värsketest viinamarjadest valmistatud kergeid veine suhteliselt kõrgema aktsiisiga kui õlut, on ta rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 95 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

2. Euroopa Ühenduste Komisjon ja Ühendkuningriik kannavad kumbki ise oma kohtukulud. Itaalia Vabariigi kohtukulud kannab Ühendkuningriik.

Mertens de Wilmars

Pescatore

O'Keefe

Everling

Mackenzie Stuart

Bosco

Koopmans

Due

Bahlmann

Galmot

Kakouris

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 12. juulil 1983. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

J. Mertens de Wilmars